

N:o 185.

Af Herr S. A. Hedin: Om utländsk undersåtes rätt att i Sverige förvärfva och besitta fast egendom.

För uppkomsten af nu gällande, bristfälliga lagstiftning i detta ämne lemnas i Konstitutions-Utskottets Utlåtande N:o 20 vid riksdagen 1856—1858 en redogörelse, hvaraf inhemtas, att Kongl. Maj:t, med anledning af Landshöfdingembetets i Jönköpings län den 6 Oktober 1828 afgifna anmälan, att en engelsk undersåte inom länet inköpt en fastighet och der nedsatt sig, för att ur en å fastighetens egor befintlig grufva bryta brunsten, infordrade Justitiekanslers-embetets och sedermera Högsta Domstolens yttranden; att dessa myndigheter förklarade, den förre att utlänningar, utom i några få uppgifna fall, icke kunde i riket förvärfva och besitta fast egendom, och den senare att, ehuru icke någon viss lag finnes, som med uttryckliga ord förbjöde fremmande makts undersåte att här i riket förvärfva och besitta fast egendom, ett sådant förbud likväl vore innefattadt i 15 kap. 1 § Ärfda-balken, angående utländings arfsrätt och 3 kap. 2 § Handels-balken, angående utländings burskap, samt att för öfrigt ett annat förhållande vore oförenligt med samhälls-inrättningen och de lagar, som betrygga dess säkerhet, hvarför Högsta Domstolen gjorde hemställan om utfärdande af en författning, att utlänning, som ej upphört att vara under främmande makts lydno och ej vunnit svensk medborgarerätt, ej skulle ega att i riket fast egendom förvärfva och besitta, hvarvid dock en ledamot af domstolen anförde den afvikande mening, att ifrågasvarande förbud hvarken finnes i lagstiftningen eller borde utfärdas, då några missbruk till det allmännas skada ej syntes kunna befaras; att Kongl. Maj:t derpå under den 3 Oktober 1829 utfärdade en kungörelse af innehåll, att "utländsk undersåte, som icke erhållit svensk medborgarerätt, icke kan anses vara be-

rättigad att i riket fast egendom förvärfva och besitta, utan att han dertill undiätt Kongl. Maj:ts tillstånd, i följd hvaraf uppbud och fasta derå för sådan utländsk man icke må beviljas."

Möjligen kan det omtvistas, huruvida ej Kongl. Maj:t härvid öfverskred sin grundlagsenliga befogenhet och med, hvad man kallat "sjelftagen makt" (Ridd. och Ad. prot. 1856—1858, VII, 516), lagstiftade i en vigtig angelägenhet; men hvad som deremot näppeligen med framgång läser kunna bestridas är, att 1829 års kungörelse sedermera tillämpats i strid med sin tydliga andemening och efterhand blifvit mer och mer betydelslös. Ordalagen gifva otvetydigt vid handen, att man såsom grundsats ville fasthålla, att svensk medborgar rätt skulle utgöra vilkor för fast egendoms förvärfvande här i riket, medan man likväl för enskilda, behjertansvärda fall ville öppna utväg till undantag från den allmänna regeln; men tillämpningen har sedermera blifvit lika otvetydigt motsatt mot detta författningens syfte, såsom af det följande läser framgå.

Å 1850—1851 årens riksdag väckte Herr L. Billström i Borgarståndet motion (N:o 125, Bihang till Borgståndets prot., sid. 248) i ämnet. Beträffande bristerna i den gällande lagstiftningen, 1829 års kungörelse — om hvilken redan nu framhölls, att dess föreskrifter ej alltid torde efterlefas, emedan påföljd för uraktlåtenhet ej voro stadgad — påpekade motionären: att ej enahanda skyldigheter åligga utlänningar som svenske medborgare, medan medborgar rätt merendels beviljats främmande gesäller, som för utöfning af någon, om än så obetydlig näring derom gjort ansökan, hade regeringen utan uppgifna skäl förvägrat utländske jordbrukare samma rätt, ehuru de i årtal vistats i landet, gjort sig väl kända och af vederbörande förordats till naturalisations erhållande; härmed hade de ock för sig och tjenare undslupit åtskilliga personliga prestationer till staten och kommunen, i vissa fall till och med allmänna utskylder för sin egendom. Motionären föreslog därför, att utländsk man, som vill här i riket sig bosätta, antingen för att bruka och besitta fast egendom eller för utöfvande af annan näring, bör, innan rättighet dertill vinnes, vara till svensk medborgare antagen. Sammansatta Lag- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-utskottets urlåtande (N:o 37) tillstyrkte, att motionen, i hvad den rörde annan näring än den som är med besittning af fastighet förenad, ej måtte till någon åtgärd föranleda, emedan genom Handels- samt Fabriks- och Handtverksordningarne af 22 December 1846 redan vore stadgad, att endast den, som ej är svensk medborgar rätt, finge i stad idka handelsrörelse, i stad eller å landet hålla handtverksverkstad och med biträde af gesäll, lärling eller annan arbetare till afsala åstadkomna handtverksarbeten eller med enahanda biträde utöfva bageri-, bryggeri- eller slagteri-handtering; hvaremot Utskottet, som angående rättigheten att besitta och bruka fastighet, hyste den

åsigten, "att en sådan rättighet, medgifven åt utländsk undersåte, som i denna egenskap kvarstår under främmande makts beskydd och inflytande, icke allenast föranleder flera olägenheter, utan äfven, i en vidare utsträckning, skulle kunna medföra betänkliga och för samhället vådliga följder", tillstyrkte, att Rikets Ständer måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, att utländsk man, som hädanefter ville sig här i riket bosätta, för att bruka och besitta fast egendom, icke må dertill erhålla tillstånd, innan han blifvit till svensk medborgare antagen. Detta förslag blef af tre stånd, utan diskussion, af Borgareståndet efter en kortare öfverläggning med 21 röster mot 16 bifallet (Adelns prot. IX, 398, Prestest. XI, 248, Borgarest. IV, 1008—1012, Bondest. VI, 310, 311), hvarefter Riksdagen, med åberopande af de af motionären och Utskottet andragna skäl, till Kongl. Maj:t aflät skrifvelse i ämnet (N:o 222). Justitie-ombudsmannens berättelse till 1853—1854 årens riksdag anmälde, att Kongl. Maj:t den 20 December 1851 vägrat bifall till hvad Riksdagen föreslagit.

Frågan förekom ånyo å Riksdagen 1856—1858. I Konstitutions-Utskottets Utlåtande (N:o 11) om verkställd granskning af de i Stats-Rådet förda protokoll, innefattande elfva anmälandena enligt § 107 Regeringsformen, gäller den andra anmärkningspunkten — angående tillåtelse för utlänning, som ej erhållit svensk medborgarerätt, att besitta fast egendom i riket — f. d. Justitie-statsministern Sparre, till hvilkens föredragning ansökning om sådana tillåtelser hört. Utskottet har funnit, att han lemnat 1851 års Riksdags ofvan omförmälda skrifvelse utan afseende och egnat föga mer afseende åt de öfvertygande och kraftfulla föreställningar, som två andra rådgifvare, friherre Palmstjerna och Hr Gripenstedt, gjort mot ett snart sagdt obegränsadt meddelande af ifrågavarande tillåtelser; äfven en tredje ledamot af Stats-Rådet, grefve Mörner, hade ansett sådan tillåtelse ej utan särdeles viktiga skäl böra meddelas. Till genmäle häremot hade visserligen Föredraganden åberopat på ministeriel väg erhållna underrättelser, utvisande att i vissa främmande länder hinder ej mötte för utlänning att förvärfva fast egendom. Men härå svarar Utskottet, att det, om undersökningen fullföljts litet djupare, skulle visat sig, att i de länder, der utlänningar ega att förvärfva fastighet, en särskild lagstiftning för dylike utländske jordegare eller s. k. forensar utbildat sig, genom hvilken staten velat så vidt möjligt skydda sig sjelf och sina medborgare för de olägenheter, som denna jordeganderätt medförde. Sålunda vore mångenstädes, bland andra vilkor, stadgadt, att fränlingen skall af landets egna medborgare hafva ett ständigt ombud, att för honom svara inför landets domstolar eller myndigheter; men i Sverige finnes ej skynt af dylik lagstiftning, och sålunda vore från de åberopade länderna intet föredöme att hemta. Utskottet ville ej neka, att tillåtelse för utlänning att besitta fastighet stundom kunde medföra fördel för landet, men Föredragandens pröfning af dessa ärendena hade blott afsett,

huruvida några andra, tillfälliga olägenheter, än de från utländings jordeganderätt alltid oskiljaktiga, af Riksdagen och tvänne hans kolleger påpekade, kunde befaras, men ej huruvida några fördelar, öfvervägande olägenheterna, vore att af tillåtelsen förvänta. Såsom bevis, hvilken sorglöshet inritat sig i dessa ärendens handläggning, och huru man till sken och formalitet låtit nedsjunka den Kongl. Maj:ts pröfning, hvilken stadgats genom kungörelsen af 1829, må vidare ur Utskottets Utlåtande anföras, hurusom stundom inga upplysningar ansetts nödiga, innan sökt tillåtelse beviljats, huru de eljest inhemtats från de mest skiljaktiga källor, huru det händt att ej ens sökandens verkliga namn uppgifvits eller efterfrågats o. s. v. Utskottet, som redogör för de af förut nämnda statsråds-ledamöter anförda föreställningar, yttrar för egen del rörande sjelfva grundsatsen:

"Många och betydande kunna de olägenheter och svårigheter vara, som inom ett samhälle uppstå derigenom, att främmande undersåte inom samhällets område besitter fast egendom, särdeles om denna egendom utgöres af fastighet på landet. Egandet af sådan fastighet medför en mängd förhållanden och förbindelser till underhafvande, grannar och andra rikets innevånare; men dessa kunna på mångahanda sätt blifva lidande, om egendomsegaren icke af medborgarekärlekens kraftfulla maning och samhällsrättens yttre tvång känner sig uppfordrad och förbunden att välvilligt och troget mot sina medinnevånare uppfylla alla sina såväl moraliska som juridiska skyldigheter. Och ej blott den enskilde medborgaren, utan ock hela samhället lider deraf, att dess jord åt främlingar upplåtes. Samhället kan svårligen af desse vänta samma sjelfuppföring för det allmänna, samma oinskränkta trohet mot öfverhet, samma undergifvenhet för statens fordringar, som det af den egne medborgaren har att påräkna; och statskloketen fordrar, att åt den främmande jordegaren icke anförtros alla de kommunala bestyr och offentliga uppdrag, i hvilkas nitfulla utföring den inhemske jordegaren ej blott känner sin pligt utan äfven finner sin ära." Öfverläggningen i stånden om décharge-betänkandet föranledde flera yttranden rörande denna punkt, hvilka betonade den sålunda väckta frågans stora vikt. (Jfr isynnerhet K. T. Cederskjölds och G. Lagerbjelkes yttranden: Ad. prot. VII, 416 och 422).

Konstitutions-Utskottet vid sist anförda riksdag inskränkte sig emellertid ej till den i décharge-betänkandet gjorda anmälan, utan framlade sedermera i ett annat Utlåtande (N:o 20), för att bereda väg för ett bättre ordnande af dessa förhållanden, förslag till ett så lydande tillägg till § 28 Regeringsformen: "Konungen ege att meddela främmande makts undersåte tillåtelse att i riket förvärfa och besitta fast egendom i den ordning samt under de villkor och förbindelser, som i särskild derom af Konung och Ständer gemensamt stiftad lag bestämmas." Förkastadt af Proteståndet, blef detta förslag genom om-

röstning i förstärkt Konstitutions-Utskott antaget att hvila till nästföljande riksdag, då det af tre stånd godkändes, men af Adeln afslogs, synbarligen af det skäl att, hur nödig den tillämnade lagstiftningen än måtte vara, derom likväl ej någonting behöfde i *grundlagen* införas (Ad. prot. II, 282—284).

Sådan är i korthet historien om de gjorda försöken att åvägabringa en bättre lagstiftning, än 1829 års genom maktspråk tillkomna kungörelse, om utländings jordeganderätt i vårt land. Kastar man nu en blick på anförda författnings tillämpning, blir intrycket än mera nedslående.

För det första: att denna författning ville såsom *regel* upprätthålla svensk medborgarerätt som vilkor för besittning af svensk fastighet, lærer oförtydligt framgå af ordalagen. Så uppfattas den ock af Konstitutions-Utskottet vid riksdagen 1856—1858, hvilket yttrar (N:o 20), att meranämnda författning innebar bekräftelse å det gamla förhållandet, att jordeganderätt skulle vara med medborgarerätt förenad, på samma gång som *undantag* från detta allmänna stadgande skulle lagligen kunna ega rum. Men regeln och undantagen fingo snart byta roller. Nyss anförda Konstitutions-Utskott upplyser att under den tid, dess granskning omfattat, 35 ansökningar beviljats och 2 afslagits, samt att under den tid, hvilken varit föremål för näst föregående Konstitutions-Utskotts granskning, af 18 ansökningar 3 icke beviljats. Ja, man vägrade till och med sökt medborgarerätt, på samma gång man medgaf sökanden den äfvenledes begärda jordbesittningsrätten. Konstitutions-Utskottet 1857 nämmer, ej utan förundran, ett sådant exempel, och denna förundran kan ej minskas af hvad en reservant mot Utskottets utlåtande N:o 11, förklarande och urskuldande, härom anför, att det nemligen dittills varit regel att ej upptaga någon till svensk medborgare, med mindre han några år vistats inom Sverige, så vida ej särskilda bevekande omständigheter kunnat föranleda undantag, men att sådana ej i det antydda fallet förekommit, hvaremot enligt dittills följda grundsatser icke någon svårighet mötte att tillåta honom besitta fastighet, då han var förmögen och väl känd. Så grundligt upp- och nedvänd var nu 1829 års författning, att jordbesittningsrätt gerna medgafs åt en utlänning, utan att för detta undantag från författningens princip några särskilda "bevekande" omständigheter ifrågasattes, medan man deremot vägrade samme "förmögne och väl kände" sökande den af honom önskade svenska medborgarerätt, hvilken författningen i regeln uppställer såsom vilkor för jordbesittningsrätten! Längre kan man svårligen komma i absurd tillämpning af ett lagstadgande.

Till hvilket omfång denna omkastning af hvad skulle vara regel och undantag bragt fast egendom i *utländska* händer, derom kan man få någon föreställning af följande siffror. År 1857 anmärkte en talare på *rid-*

darhuset, tröstande, att värdet af den jord, som då af utländingar egdes, ej uppginge till synnerligen betydligt belopp, jemfördt med landets hela fastighetsvärde: af Justitie-departementet inferbrade upplysningar visade nemligen att, norrmän oberäknade, i samtliga län, med undantag af Wermlands, Westmanlands och Westernorrlands — från hvilka upplysningar ej hade inkommit -- 59 utländingar, af hvilka 43 å landet boende, egde fastighet till taxeringsvärde af 1,770,723 R:dr 16 sk. B:ko. Men numera uppgår i ett enda län, rikets sydligaste, enligt senaste femårsberättelse, bevillningstaxeringsvärdet å den jordbruksfastighet, som eges af utländingar, till 6,002,100 R:dr R:mt och å den af utländingar arrenderade jorden till 9,330,000 R:dr, tillsammans 15,332,100 R:dr R:mt, eller något mer än tredjedel af värdet af all jordbruksfastighet å länets landsbygd. Trots den reduktion, som under Andra Kammaréns öfverläggning om det af nuvarande Konstitutions-Utskott afgifna déchargebetänkande af Herr Justitie-statsministern företogs med de i en vid betänkandet fogad reservation uppgifna siffror, kvarstår dock såsom ostridigt, att ensamt under sistlidet år fast egendom till rätt många millioners värde öfvergått i utländska undersåters händer.

För det andra: äfven i det hänseendet har man låtit 1829 års författning förblifva en död bokstaf, att Kongl. Maj:ts förbehållna pröfningsrätt saklöst åsidosattes. Ett sådant förhållande antyddes redan, såsom nämnt är, i den 1851 af Herr Billström väckta motion. Konungens Befallningshafvande i Malmöhus län meddelar nu i sin senaste femårsberättelse, att *en stor del* af de utländingar, som köpt eller arrenderat jord i Malmöhus län, ej ställt sig till efterrättelse föreskrifterna i 1829 års kungörelse, att utländing ej utan Kongl. Maj:ts särskilda tillstånd må besitta fast egendom, hvarförutan uppbud och fasta ej må honom beviljas. Denna Konungens Befallningshafvandes anmälan om en allmännare uraktlåtenhet att iakttaga, hvad gällande lag stadgar, synes hvarken hafva föregåtts eller efterföljts af något förfogande, som afsett att göra 1829 års författning respekterad.

Vi se sålunda, dels att denna författning af vederbörande ofta betraktas såsom funnes den icke till, dels att dess tillämpning, nedsjunken till en formalitet, sker i en anda alldeles motsatt den, som ursprungligen fann sitt uttryck i dess föreskrifter. Motsägelsen är uppenbar mellan, å ena sidan, detta förfarande, som lägger inga hinder i vägen för utländings jordbesittningsrätt, och å andra sidan stadgandet i Förordningen af den 18 Juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet, enligt hvilket på särskild pröfning i hvarje fall beror, om utländing, som erhållit tillstånd att i riket vistas, må lär idka handels- eller fabriksrörelse, handverk eller annan handtering, samt ansökan derom skall åtföljas dels af betyg, att sökanden är myndig och eger god frejd, dels af vederhäftig borgen eller annan säkerhet för utskylder till staten och

kommunen. Det lär ej förnekas, att betänkligheterna mot utlänningars jord-eganderätt äro vida väsendtligare, än de som kunna anföras mot den genom 1864 års förordning åt främmande undersåter medgifna rätt att idka handel och handverk.

Om man redan för årtionden sedan hade giltiga anledningar att med lifliga farhågor betrakta den då i jemförelsevis ringa omfattning började öfverlåtelsen af svensk jord i utlänningars händer, hafva dessa anledningar sedermera blifvit så förstärkte, att det närmare skulle vara en oursäktlig sorglöshet att låta allt fortgå såsom hitills. Fast egendom öfvergår år efter år, till ett belopp, som Riksdagen 1851 säkerligen icke förutsåg, i främlingars ego. Färiska erfarenheter hafva lärt, både att en stark främmande inflyttning kan blifva en farlig *fiende i eget läger*, och att det internationela rättstillståndet i våra dagar, jemfördt med förra tidens, icke allenast icke skridit framåt, utan snarare försämrats, i det att de svagare staterna och folken icke hafva att påräkna det deltagande, som fordom väpnade mäktige hjelpare mot mäktiges våld och roflystnad.

Undertecknad tager sig därför friheten föreslå:

att Riksdagen behagade till Kongl. Maj:t aflåta skrifvelse med anhållan om framliggande för näst sammanträdande Riksdag af förslag till lag rörande de tillfällen då, samt de vilkor och förbindelser, hvarunder utländsk undersåte må kunna erhålla Kongl. Maj:ts tillstånd att i riket förvärfva och besitta fast egendom; samt

att Riksdagen behagade uttala den åsigt, *dels* att den genom Förordningen af den 4 Juni 1868 åt norske undersåter medgifna rätt att utan Kongl. Maj:ts särskilda tillstånd förvärfva fastighet i Sverige, må utsträckas äfven till danske undersåter; *dels* att sådan rätt i intet fall må åt utländska bolag beviljas; *dels* att, derest andra utländske undersåter, än normän och danskar, icke finnas böra, utom i de fall der utlänning arfsrätt eller andra dermed jemförliga förhållanden påkalla undantag, alldeles uteslutas från jordeganderätt i vårt land, vilkoren för sådan rätts beviljande åt utlänning, som ej sökt och erhållit svensk medborgare rätt, måtte bestämmas med uteslutande hänsyn till med säkerhet påräknelig och mera betydande fördel för landet, men utan afseende på de möjligen mera kosmopolitiska bestämmelser, som kunna hafva gjort sig gällande i andra länders lagstiftning eller till sitt fortfarande bestånd osäkra praxis i detta hänseende.

Att jag anser den lagstiftning, som härmed ifrågasättes, böra ske i den

ordning, § 87 Regeringsformen utstakar, följer af min ofvan uttalade åsigt, att 1829 års kungörelse tillkommit på grundlagsvidrigt sätt; denna kungörelses tillvaro kan ej hafva utsträckt Regeringens eller inskränkt, Riksdagens lagstiftningsmakt därför, att den fått oantastad ega bestånd. Derjemte må påpekas, att det tilläfvventyrs skulle för Regeringen blifva ömtåligare och kinkigare, att på egen hand genomföra en ny lagstiftning, syftande till stark begränsning af en rättighet, som hittills när som helst och nästan undantagslöst — med skäl, utan skäl, ja i strid emot de giltigaste skäl — beviljats utländske sökande, der desse ej rentaf funnit för godt att taga sig den utan ansökan, såsom praxis synes vara i Malmöhus län, än att vidtaga denna samma åtgärd under lika berättigad samverkan från representationens sida och i öfverensstämmelse med dess uttalade åsikter och vilja.

Hvad utsträckningen till danske undersåter af den redan åt norrmän beviljade frihet angår, så tala därför samma skäl, som framkallade 1868 års förordning. Att Norge är i en ganska lös union med Sverige politiskt förbundet, är ej den afgörande betraktelsen. I Danmark såväl som i Norge bo våra stam- och språkförvandter, med hvilka ej blott, enligt Konung Oscar I:s ord, "krig är omöjligt", utan med hvilka vi ega de stora politiska intressena gemensamma. Då sålunda här *de* betänkligheter alls icke möta, hvilka eljest påkalla den yttersta möjliga inskränkning i utländingars jordbesittningsrätt, eger man full anledning att taga i betraktande de fördelar, som danska kapitaler, nedlagda i svensk jordegendom, och föredömena af en högt uppdrifven landthushållning skola medföra. För öfrigt skulle denna utsträckning till danske undersåtar af den åt norrmän 1868 medgifna rätt stå i den bästa öfverensstämmelse med den åsigt, som redan på ständsriksdagens tid gjorde sig gällande inom de båda folkvalda stånden. Den förut anförda förordningen af 1868 om utsträckt frihet för norske undersåter att här i riket drifva näring m. m. framkallades eller väl åtminstone påskyndades — ty den var förväntad allt sedan Förordningen af den 18 Juni 1864 utfärdades — genom Riksdagens skrifvelse (N:o 73) af den 12 Juni 1866 om, bland annat, vidtagande af sådana åtgärder att, jemte det svensk man tillåtes att vistas och bosätta sig i Norge och norsk man i Sverige, enahanda ömsesidiga frihet tillerkännes de begge rikenas undersåter i afseende på rättigheten att i det ena eller andra riket idka handel och annat näringsyrke. De motioner, som föranledde denna skrifvelse, hade emellertid härutinnan — jordbesittningsrätt nämnes ej särskildt i motionerna eller i Riksdagens skrifvelse — afsett lika väl danske som norske undersåter, och Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottets tillstyrkan (Utlåtande N:o 36) att Riksdagen måtte anhålla, att, sedan nyss berörda förhållanden blifvit ordnade mellan Sverige och Norge, "Kongl. Maj:t täcktes
taga

taga i öfvervägande, i hvad mån likartade bestämmelser emellan Sverige och Danmark kunna vara lämpliga, samt i detta ämne söka tillvägabringa den öfverenskommelse, som för de begge grannfolken prövas fördelaktig", blef af Bondeståndet utan diskussion och i Borgareståndet med 23 röster mot 11 bifallen, samt vann hos Ridderskapet och Adeln en minoritet af 43 röster mot 78.

Att i fråga om utländska bolag absolut förbud yrkas, torde näppeligen behöfva någon motivering. Deremot skall förmodligen, beträffande jordeganderätts beviljande åt enskilde utlänningar, åberopas den mera "liberala" och åtminstone mera kosmopolitiska lagstiftningen i vissa andra länder. Härvid må anmärkas, *dels* att betänkligheter, som i ett stort och mäktigt land betyda intet, allt för väl i ett litet och svagt rike kunna betyda mycket, och att sålunda föredömena från de stora staterna ej böra påverka åsigtorna om hvad för oss är tjenligast; *dels* att från de småstater, som i förevarande fall beträddt den liberala vägen, högeligen varnande exempel erbjudas af den aldra nyaste samtidshistorien; *dels* att liberalitet, kosmopolitism och dylika s. k. vackra idéer äro underordnade synpunkter, jemförda med det allt öfvervägande intresset att i främsta rummet skydda sitt eget sjel bestånd; *dels* ock slutligen att den utländska lagstiftningen, hvilkens liberalitet man nyligen (Tidskrift för Lagstiftning m. m. för år 1872), på grund af å ministeriel väg bekomna upplysningar, sökt ådagalägga, torde kräfva — såsom 1857 års Konstitutions-Utskott uttryckte sig med anledning af de likartade meddelanden, som Justitie-statsministern Sparre på sin tid hade anskaffat — en djupare undersökning, innan den i någon väsentligare mån tages till norm för omdömet om, hvad våra förhållanden göra rådligt eller nyttigt.

Stockholm den 18 Mars 1873.

Ad. Hedin.